

Educatief pakket Workshops AMVB: onderwijs

Handleiding

Vraag	Welke invloed had burgemeester Karel Buls op het onderwijs in Brussel eind 19 ^{de} eeuw? Wat is het huidige belang van zijn acties voor Nederlandstalig onderwijs vandaag?
Leerdoelen	<p><i>VOETen staan onderaan specifiek uitgewerkt:</i></p> <p>Link leggen tussen onderwijs in Brussel vandaag en 100 jaar geleden</p> <p>Historische bronnen interpreteren</p> <p>Tekst skimmen, scannen en kritisch doornemen</p> <p>Woordenschat uitbreiden</p> <p>Beeldend materiaal (foto's, bouwplannen) waarnemen, analyseren en vergelijken</p> <p>Probleem vanuit meerdere perspectieven beschouwen, reflecteren</p> <p>Beeldend, gestructureerde samenvatting maken van nieuwe informatie: mindmap</p> <p>Onderzochte materie presenteren aan andere lerenden</p> <p>Samenwerken in groep</p>
Werkvorm	<p>Inleiding ppt.: ex cathedra</p> <p>Groepswork: samenwerkend en actief leren</p>
Timing	2,5 uur
Doelgroep	3 ^{de} graad ASO/KSO/TSO
Materiaal	<p>1 geprinte bundel met beeldmateriaal en vragen over één thema per groep</p> <p>Educatief pakket Karel Buls Workshops AMVB Onderwijs.doc</p> <p>Mindmaps voorbeelden.doc</p> <p>Kladpapier</p> <p>1 A3 om mindmap op te maken per groep</p> <p>Inleiding Karel Buls.ppt</p> <p>Inleiding Karel Buls draiboek powerpoint.doc</p>

Inleiding: geef de powerpoint presentatie over Karel Buls om deelnemers voldoende context te geven. 25 min.

Leerlingen onderzoeken in groepjes van 3 of 4 bronnen rond Karel Buls en het onderwijs in zijn tijd. Elke groep werkt rond een specifiek thema: schoolgebouw, materiaal, uitstappen, leerlingen, taalproject, leerkrachten en pedagogisch project, Ligue de l'Enseignement. In kleine groep gaan ze aan de slag met diverse bronnen: foto's, tekstfragmenten, brieven en bouwplannen. Ze beantwoorden hier vragen over en maken een *mindmap*. Ze moeten de antwoorden op de vragen niet helemaal uitschrijven, ze hebben enkel kernwoorden nodig. Er is een hand-out voorzien met uitleg en voorbeelden van mindmaps.

Loop als begeleider rond terwijl de leerlingen hun bundels onderzoeken in groepjes. Help waar nodig, stuur bij en motiveer leerlingen om de bronnen kritisch door te nemen. Achteraan de bundel vind je suggesties voor antwoorden die niet meteen duidelijk zouden kunnen zijn.

Hierna komen de verschillende groepen samen en stellen ze hun onderwerp voor aan de andere groepen (aan de hand van hun mindmap). Stel als begeleider bijkomende vragen om te controleren of de groep het wel volledig gesnapt heeft.

Vervolgens bespreekt iedereen samen voorwaarden voor goed onderwijs. Dit kan in een kringgesprek of aan de hand van de methodiek in “bloemen onderwijs”. De bronnen rond Karel Buls vormen het vertrekpunt en in dit gedeelte gaat de discussie verder op de huidige schoolsituatie.

Belangrijk om te weten:

- Enkele bronnen zijn in het Frans geschreven. De meeste bronnen zijn echter in het Nederlands.
- Als slechts een deel van de bron moet gelezen of bekeken worden, staat dit aangeduid op de bron zelf.
- EXTRA. De bundel ‘Uitstappen’ is korter dan de andere. Dit kan als extra pakket dienen voor leerlingen die eerder klaar zijn.
- EXTRA. De bundel ‘Ligue de l’Enseignement’ is iets langer en uitdagender dan de andere pakketten. Geef dit pakket bij voorkeur aan een sterke groep.

Discussie: bloemen onderwijs

Timing: 40 min.

- 1) 10 min. Elke leerling krijgt een pen/stift en papier. Iedereen zal een bloem tekenen waarbij elk bloemblad één nood representeert om tot goed onderwijs te komen. Leerlingen denken individueel na over wat nodig is voor een goede leeromgeving: hoe belangrijker ze een nood vinden, hoe groter ze dat bloemblad tekenen. Iedereen zal een unieke bloem hebben.
De 6 gegeven noden zijn: gezondheid, peers / andere leerlingen om samen te leren en ontdekken, schoolomgeving, begeleiders, materiaal, tijd, de taal begrijpen, ...
- 2) 10 min. Leerlingen denken na over voorwaarden om te kunnen bloeien als leerling. Wat is er nodig om te voldoen aan die noden om te kunnen leren? Wat heb je nodig om die noden waar te maken op je school? Schrijf deze voorwaarden op rond het bloemblad waarbij ze horen.
Voorbeelden: samenwerking en respect en niet pesten (peers, andere lerenden), goed opgeleide leerkrachten en opvoeders die veiligheid brengen (begeleiders), hygiëne en voldoende plaats (schoolomgeving), up-to-date boeken en goed schrijfgerei (materiaal), comfortabel zitten en je kunnen concentreren (gezondheid), vertalingen en begrip van anderstaligen (taal)
- 3) 20 min. Anonieme bloemen in groep bespreken en vergelijken.
  - Lijken de bloemen op elkaar? Waarin verschillen ze?
  - Vond je het moeilijk om te beslissen welke bloembladen je het grootste tekende? Zijn sommige noden belangrijker dan andere?
  - Na elkaars uitleg gehoord te hebben, zou je nu andere bloembladen groter tekenen?

- Zijn er nog bloembladen met noden die hier niet aan bod kwamen? Welke zou je toevoegen? (geen oorlog, ...)
- Hoe bescherm je de bloembladen? Wat kun je doen om de noden voor goed onderwijs veilig te stellen?

De volgende vragen gaan nog dieper in op verschillende visies op onderwijs en leren. Leerlingen denken na over schoolsystemen, over hoe leren in verschillende contexten anders kan verlopen. Als je beperkte tijd hebt, overweeg dan dit deel in te korten.

- Zijn alle begeleiders leerkrachten? Van wie kun je nog leren? (Ouders, andere leerlingen, mensen uit je buurt, iemand die een specifiek beroep uitoefent, ...)
  - In België zit je meestal in de klas met leeftijdsgenoten. Zou je leergroepen ook op andere manieren kunnen samenstellen? (Mix van leeftijden, op basis van interesse, ...)
  - Hoe zou de tijdsindeling van jongeren en kinderen in een derdewereldland onderwijs kunnen bemoeilijken? (geen kinderarbeid moeten verrichten, school die dicht genoeg is bij je huis)
  - Op welke andere plaatsen kan je nog leren, buiten de klassieke schoolomgeving? (schooluitstap, meehelpen in een bedrijf, thuis bij iemand, hobby's, jeugdbeweging, sportclub, internet, ...)
- 4) Hang alle bloemen op aan een muur op school, zo krijg je een divers beeld van wat leerlingen belangrijk vinden.

Vakoverschrijdende eindtermen

Leerlingen ...

Gemeenschappelijke stam

Communicatief vermogen

1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om in groep een doel te bereiken

Creativiteit

2 kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren.

Leerlingen werken samen om een doel te bereiken.

Esthetische bekwaamheid

6 kunnen schoonheid ervaren.

Leerlingen denken na over wat en waarom een school een mooie, aangename omgeving maakt.

Exploreren

8 benutten leerkansen in diverse situaties.

Leren over cultureel erfgoed en onderwijs in een atypische omgeving, anders dan traditionele les in klas. Leren met formele en non-formele educatie.

Kritisch denken

11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen a.d.h.v. relevante criteria.
Leerlingen gaan kritisch om met historische bronnen en archiefstukken.

Mediawijsheid

14 gaan alert om met media.
Leerlingen gaan kritisch om met historische bronnen zoals oude krantenartikels of teksten.

Open en constructieve houding

16 houden rekening met ontwikkelingen bij zichzelf en bij anderen, in samenleving en wereld.
Leerlingen denken na over de invloed die historische en hedendaagse onderwijshervormingen hebben op hun schoolervaringen vandaag.

17 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten.
Leerlingen schatten voor- en nadelen van onderwijshervormingen in door informatie op te zoeken en te discussiëren met elkaar.

Respect

18 gedragen zich respectvol.
Respect en begrip tonen voor leerlingen die een andere mening hebben.

Samenwerken

19 dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen.
Leerlingen werken in groep samen om een doel te bereiken.

Zorgvuldigheid

25 stellen kwaliteitseisen aan hun eigen werk en aan dat van anderen.
Leerlingen brengen hun bevindingen op een creatieve manier in beeld (mindmap) en stellen zich kritisch op om tot een verzorgd resultaat te komen.

Zorgzaamheid

26 gaan om met verscheidenheid.
Leerlingen ontdekken hoe er vroeger werd omgegaan met diversiteit (qua gender, moedertaal) op school.

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid

10 participeren aan gezondheids- en veiligheidsbeleid op school.
Leerlingen denken na over hun eigen schoolomgeving in navolging van Karel Buls' aandacht voor hygiënische en goede leeromgevingen.

11 passen veiligheidsvoorschriften toe en nemen voorzorgen voor een veilige leef- en werkomgeving.
Leerlingen denken na over hun eigen schoolomgeving in navolging van Karel Buls' aandacht voor hygiënische en goede leeromgevingen.

15 beseffen dat maatschappelijke fenomenen een impact hebben op veiligheid en gezondheid.
Inzicht verwerven in gevolgen die onderwijshervormingen door Karel Buls hadden op schoolgaande kinderen en jongeren.

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling

1 erkennen het belang van gelijkwaardigheid, afspraken en regels in relaties.

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om in groep een doel te bereiken.

3 accepteren verschillen en hechten belang aan respect en zorgzaamheid binnen een relatie.

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om in groep een doel te bereiken.

Context 4: Omgeving en duurzame ontwikkeling

2 herkennen in duurzaamheidsvraagstukken de verwevenheid tussen economische, sociale en ecologische aspecten en herkennen de invloed van techniek en beleid.

Inzicht in rol van onderwijshervormingen voor veilige, gezonde leeromgeving, zowel in hedendaags Brussel als ten tijde van Karel Buls.

4 zoeken naar duurzame oplossingen om de lokale en globale leefomgeving te beïnvloeden en te verbeteren.

Leerlingen denken na over hoe ze hun eigen schoolomgeving aangenamer en duurzamer kunnen maken in navolging van Karel Buls aandacht voor een optimale leeromgeving.

Context 5: Politiek-juridische samenleving

2 passen inspraak, participatie en besluitvorming toe in reële schoolse situaties.

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om in groep een doel te bereiken.

3 tonen het belang en dynamisch karakter aan van mensen- en kinderrechten.

Inzicht verwerven in gevolgen die onderwijshervormingen door Karel Buls hadden op schoolgaande kinderen en jongeren.

7 illustreren de rol van organisaties in het functioneren van ons democratisch bestel.

Aantonen wat de invloed was van de liberale vereniging Ligue de l'Enseignement op het Brusselse onderwijs eind 19de eeuw en gelijke kansen voor kinderen en jongeren uit lagere sociale klassen.

Context 6: Socio-economische samenleving

8 geven kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aan.

Inzicht verwerven in rol die onderwijs kan spelen in het bestrijden van kansarmoede.

Context 7: Socioculturele samenleving

1 beschrijven de dynamiek in leef- en omgangsgewoonten, opinies, waarden en normen in eigen en andere sociale en culturele groepen.

Historische vergelijking van normen en waarden omtrent opvoeding en onderwijs.

2 gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen.

Respect tonen voor opinie van andere leerlingen tijdens discussiemomenten.

Schoolgebouw

Bron 1: Modelschool Karel Buls. Foto uit Album photographique des maisons aux nouveaux boulevards. Origineel SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 2: Modelschool. Bouwplan gevel. AMVB.

Bron 3: Modelschool, Lemonnierlaan 110, Brussel. Juli 2014. Google street view.

Bron 4: Kindertuin Sint-Gisleinstraat 40, Brussel. Architect Victor Horta. AMVB.

Bron 5: Kindertuin Sint-Gisleinstraat 40, Brussel. Google street view 2015.

Bron 6: Plattegrond van de Ecole Modèle, Rue lemonnier 110, Brussel. 1872. Archief Ligue de l'Enseignement.

Bron 7: Mededeelingen over de Modelschool. 1875. AMVB.

Bron 8: Schoolplaats van de Modelschool. Foto. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 9: Mémoires d'un pédagogue. Pp 57-60. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 10: School 13 op het Anneessensplein. Jaren 1880. Foto. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 11: Turnzaal school 13. Omstreeks 1900. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

1. Bekijk bron 1, 2 en 3. Dit zijn een bouwplan en foto's van de gevel van de Modelschool in de Lemonnierlaan.
  - a. In welk jaar werd de Modelschool gebouwd?
  - b. Hoeveel leerlingen konden schoollopen in dit gebouw?
  - c. Wat zegt de inscriptie op de bovenste verdieping? Waarom denk je dat deze woorden in het gebouw zijn gegraveerd?
  - d. Vandaag vind je een hogeschool en pedagogische bibliotheek in het gebouw. Ziet de gevel er hetzelfde uit als in de 19de eeuw? Is de omgeving veranderd?
2. Bekijk bron 4 en 5. Karel Buls vroeg architect Victor Horta in 1897 een kleuterschool te ontwerpen in de Sint-Gisleinstraat.
  - a. Horta is een belangrijke vertegenwoordiger van de stijl 'Art Nouveau', dit zie je goed aan het detail boven de voordeur. Vergelijk de Kindertuin met de gevel van de Modelschool in bron 1 en 2. Lijken de stijlen op elkaar? Wat is er verschillend?
  - b. Welk van de twee scholen vind jij het mooiste? Waarom?
3. Bekijk bron 6. Dit is de plattegrond van de Modelschool (zie bron 1, 2, 3). In bron 7 lees je over de voorwaarden voor het gebouw.
  - a. Zoek de volgende ruimtes op de plattegrond: de ingang, de tekenzaal, de galerij met het schoolmuseum, de bibliotheek, het bureau van de directeur.
  - b. Waar spelen de leerlingen als het goed weer is?
  - c. Waar spelen ze wanneer het regent tijdens de speeltijd?
  - d. Hoeveel leerlingen zitten er in elke klas? Bron 7 spreekt over "slechts" dat aantal. Vind je dit weinig of veel?
4. Bekijk bron 8, een foto van de overdekte schoolplaats in de Modelschool.

- a. Wat hangt er aan de muren?
  - b. Waarom werd er gekozen voor een glazen dak?
  - c. De bedoeling van het schoolmuseum is dat leerlingen op elk moment objecten kunnen onderzoeken van buiten de school. Wordt er op jouw school ook materiaal tentoongesteld? Als je op klasuitstap gaat, breng je dan achteraf iets mee voor in de school?
5. Lees bron 9. In zijn mémoires beschrijft Alexis Sluys hoe zijn oudere vriend Karel Buls hem rondleidt in de Modelschool.
- a. Buls heeft meegeholpen met het ontwerp van het gebouw. Waar haalde hij de nodige achtergrondkennis hiervoor?
  - b. Waarom zijn de klassen zo ver van de straatkant?
6. Bekijk bron 10 en 11. Op de foto zie je de sportzaal van School 13.
- a. Op welke verdieping bevindt de sportzaal zich? Is dit bij jouw school ook zo?
  - b. Ziet jouw sportzaal er ook zo uit als die van 1900? Let op de vloer, toestellen, het plafond en de vorm van het lokaal.

Inscriptie: letters, woorden of teksten aangebracht, ingekerfd, gegraveerd of geschilderd op een ander materiaal.

Materiaal

Bron 1: Mémoires d'un pédagogue. Pp 21-22. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 2: Klas van meisjespensionaat Berlaymont. Foto. Omstreeks 1910. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 3: Klas jongens in Sint-Gisleinschool. Ganzenvaar, inktpot en inktfles. Foto. Omstreeks 1880. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 4: Pennendoos. Naailes meisjes Sint-Gisleinschool 1905. Merklap in Kruissteek. Foto. GMHR. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 5: Mémoires d'un pédagogue. Pp 60-61. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 6: Een klas van de Modelschool. Omstreeks 1900. Foto. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 7: Turnzaal school 13. Omstreeks 1900. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 8: Afbeelding uit boek Fröbel-methode. Kleuterklas. Omstreeks 1900. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 9: Mémoires d'un pédagogue. Pp 65-66. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

1. Lees bron 1. In zijn mémoires beschrijft Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, hoe de school eruitzag in 1858, toen hij naar de lagere school ging.
  - a. Is er voldoende ruimte in de klas? Hoe maakt Sluys dat duidelijk?
  - b. Hoe zien de muren eruit? Wat hangt er op in de klas?
  - c. Wat vindt hij in de kasten?
  - d. Bekijk bron 2 en 3. Lijken de klassen in deze foto's op het lokaal dat Sluys beschrijft? Welke voorwerpen zijn hetzelfde? Wat is anders?
  - e. Zoek het verwarmingstoestel in het lokaal in bron 3.
2. Bekijk bron 3 en 4. Op de foto's zie je schrijfmateriaal uit de 19de eeuw.
  - a. Wat gebruikten leerlingen om te schrijven?
  - b. Wie mocht het materiaal onderhouden?
  - c. Waarin werd het materiaal opgeborgen? Lijkt dit op het voorwerp dat we vandaag gebruiken?
3. Bekijk bron 4. Voor de praktijkgerichte naailessen hadden leerlingen materiaal nodig.
  - a. Welk materiaal zie je op de foto?
  - b. Wat hangt er aan de muren van het lokaal?
  - c. Waarom kregen meisjes naailes? Leerden jongens dezelfde vaardigheden?
4. Lees bron 5. Sluys spreekt in zijn mémoires over het meubilair op school.
  - a. Voordien zaten leerlingen met een heleboel aan een ongemakkelijke, lange tafel. Wat is vernieuwend aan deze pupiter?
  - b. Waar vond Karel Buls inspiratie voor zijn ontwerp?
  - c. Wat wordt berekend met de tabel op p.61?
  - d. Waarom denk je dat Buls zoveel aandacht hechtte aan goede tafels en stoelen?
5. Bekijk bron 6. Dit is een klas in de Modelschool aan de Lemonnierlaan, omstreeks 1900.
  - a. Op de foto zie je dezelfde pupiters als op het ontwerp in bron 5. Hebben de leerlingen er meer of minder plaats dan in bron 3?
  - b. Wat hangt er aan de muren van het lokaal?

- c. Wat zijn de objecten boven de deuropening, denk je?
  - d. Wat hangt er aan de stoel van de jongen links op de voorlaatste rij? Ziet dit voorwerp er vandaag ook zo uit?
6. Bekijk bron 7. Op de foto zie je de sportzaal van School 13.
- c. Jongens volgen sportles omstreeks 1900. Denk je dat bewegen vlot gaat in die kleren?
  - d. Vergelijk de turntoestellen met de toestellen die je vandaag gebruikt tijdens Lichamelijke Opvoeding?
7. Bekijk bron 8. Je ziet kleuters van een bewaarschool omstreeks 1900. De prent met jonge kinderen komt uit een boek over de Fröbel-methode. Fröbel was een Duits opvoedkundige die de eerste kleuterklassen oprichtte. Hij wou de ontwikkeling van jonge kinderen stimuleren, onder andere door ze te laten spelen met driedimensionale lichamen zoals bollen, cilinders en kegels.
- a. Waarmee spelen de kinderen? Hoe past dit in de visie van Fröbel? Zie je objecten in bron 6 die passen binnen deze filosofie?
  - b. Wat hebben de kinderen aan?
  - c. Wiens portret hangt op in de klas?
  - d. Hoe verschilt deze klas van kleuterklassen vandaag?
8. Lees bron 9. Om de nieuwsgierigheid van leerlingen op te wekken en op een intuïtieve manier te leren wil Karel Buls een schoolmuseum in de Modelschool.
- a. Sluys spreekt over didactisch materiaal. Geef enkele voorbeelden uit zijn tekst.
  - b. Waar worden de voorwerpen geplaatst? Waarom net op die plaats?
  - c. Hoe kunnen leerkrachten het museum gebruiken?
  - d. Wordt er op jouw school ook materiaal tentoongesteld? Als je op klasuitstap gaat, breng je dan achteraf iets mee voor op school?

Didactiek: wetenschap van het geven van onderwijs, van educatie. Didactisch, onderwijzend, alles wat tot het leren behoort, of wat het onderwijs bevordert.

Uitstappen

Bron 1: Een dag op den buiten. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 2: Mémoires d'un pédagogue. Pp 66-68. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

1. Lees bron 1. De tekst geeft uitleg bij een uitstap van de leerlingen van school 12.
  - a. Hoeveel dagen gaan de leerlingen in totaal op uitstap? Vind je dit lang in vergelijking met schoolreizen vandaag?
  - b. In welke periode gaan ze op schoolreis? Wat kan je hieruit afleiden over schoolvakanties?
  - c. Noem twee zaken die de leerlingen moeten leren tijdens de schoolreis.
  - d. Lees de beschrijving van een typische dag. Welke activiteiten doen de leerlingen?
2. Lees bron 2. Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, beschrijft in zijn mémoires het belang van uitstappen binnen het pedagogische project van de Modelschool.
  - a. Lees het onderdeel "Les exercices scolaires". Wat is het algemene doel van die excursies?
  - b. Een schoolreis werd heel goed gepland en georganiseerd. Bewijs dit met voorbeelden uit de tekst.
  - c. Waarvoor gebruikten leerlingen het vasculum dat ze meenamen tijdens hun route?
  - d. Op welke dingen letten leerlingen en leerkracht tijdens de uitstap?
  - e. Lees het onderdeel "Un exercice cartographique et le roi Léopold II". Wat moeten de leerlingen doen?
  - f. Is Leopold II tevreden over de uitstap van de Modelschool? Aan welke woorden merk je dit?
  - g. Sluys stelt dat de Modelschool een voorbeeldrol speelt voor het Belgisch onderwijs. Hoe verwoordt hij dit?
  - h. Wat vinden de ouders van de uitstappen? Karel Buls wou via leerlingen onrechtstreeks ook hun ouders kennis bijbrengen, denk je dat hij hierin geslaagd was?
  - i. Wordt er achteraf nog iets gedaan rond de uitstap op school?

Pedagogie: Opvoedkunde. Tak van wetenschap die de opvoeding van kinderen bestudeert en onderzoekt welke effecten specifieke opvoedkundige handelingen hebben.

Excursie: korte reis met als doel iets te leren.

Vasculum: botanische doos.

Botanisch: wat te maken heeft met plantkunde.

Leerlingen

Bron 1: Mededeelingen over de Modelschool. 1875. AMVB.

Bron 2: Een klas van de Modelschool. Omstreeks 1900. Foto. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 3: Mémoires d'un pédagogue. Pp 17-19. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 4: Modelles voor kleuteronderwijzeressen. Klas jongens in Sint-Gisleinschool. Foto. Omstreeks 1880. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 5: Kleuterklas. Omstreeks 1900. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 6: Klas van meisjespensionaat Berlaymont omstreeks 1910. Portret van Isabelle Gatti de Gamond. Zwemles voor de leerkrachten. Overdracht van de vlag van het meisjelyceum. En de meisjes? Foto's SAB. Schilderij MSB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 7: De arme scholieren. Het doofstommen- en blindeninstituut. Foto. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

1. Lees bron 1. In 'Mededeelingen over de Modelschool' lees je welke leerlingen worden toegelaten.
  - a. Hoe oud moeten kinderen zijn om les te mogen volgen op de Modelschool? Tot welke leeftijd kunnen ze blijven?
  - b. Kunnen jongere kinderen er ook al terecht? Zijn er bijzondere voorwaarden?
  - c. Wat is het maximum aantal leerlingen per klas? Welke redenen worden gegeven voor deze beperking?
  - d. Vind je het terecht of verrassend dat de schrijvers het hebben over "slechts" zoveel leerlingen? Wat vertelt dit je over de voorgaande situatie?
2. Bekijk bron 2. Je ziet een klas uit de Modelschool rond 1900.
  - a. Zitten even oude leerlingen samen of zie je een groot leeftijdsverschil tussen de kinderen?
  - b. Ziet de leerlingengroep er divers uit qua geslacht en afkomst?
  - c. Beschrijf de kleren van de leerlingen.
  - d. Bekijk bron 4. Jongens van de Sint-Gisleinschool volgen les. Is er veel verschil met de klas van de Modelschool of lijken de groepen eerder op elkaar?
3. Lees bron 3. Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, beschrijft in zijn mémoires zijn eerste schooldag van het zesde leerjaar op een nieuwe school in 1855.
  - a. Wie gaat er met de jonge Sluys mee naar de school in Sint-Jans-Molenbeek?
  - b. Hoe beschrijft hij de leerkracht?
  - c. Is onderwijs gratis op deze school?
  - d. Hebben de jongens en meisjes samen les in de lagere school?
  - e. Wat gebeurt met leerlingen die teveel praten of hun les niet kennen?
  - f. Waarom veranderden Sluys en zijn zus van school?
  - g. Hoe wordt de nieuwe klas bij meneer Hautekeet onderverdeeld?
4. Bekijk bron 4. Studentes kleuteronderwijs observeren een les.
  - a. Ziet de leerlingengroep er divers uit qua geslacht en afkomst?

- b. Beschrijf de kleren van de kleuters.
  - c. Het 'Institut des Filles de la sagesse' behoort tot het katholieke net. Waaraan merk je dit?
5. Bekijk bron 5. Kleuters spelen met houten blokken in de bewaarschool omstreeks 1900.
  - a. Vergelijk met de kleuterklas uit bron 4. Lijken de leerlingengroepen qua diversiteit op elkaar of is er verschil?
  - b. Ziet dit beeld er spontaan uit of is het geënceneerd? Waarom denk je dit?
6. Bekijk bron 6. Je ziet een klas van meisjespensionaat Berlaymont omstreeks 1900.
  - a. Ziet de klas er drukker dan de jongensklassen in bron 2 en 4 of lijken er minder leerlingen te zijn?
  - b. Beschrijf de kleren van de leerlingen.
  - c. Bekijk het portret van Isabelle Gatti de Gamond. Wie was deze dame? Wat is haar belang voor vrouwenrechten in België?
  - d. Wat leerden meisjes in mevrouw Gatti de Gamonds school?
  - e. Waarom denk je dat deze school een schandaal veroorzaakte in de pers midden-eind 19de eeuw?
  - f. Lees het onderschrift bij de foto van de zwemles voor leerkrachten eind 19de eeuw. Wat vertelt dit je over verwachtingen voor meisjes en jongens in het onderwijs?
  - g. Bekijk de foto van de overdracht van de vlag van het meisjeslyceum. Wie zijn de mensen op de foto denk je?
7. Lees bron 7 en bekijk de foto. De tekst schetst de thuissituatie van leerlingen eind 19de eeuw.
  - a. Denk je dat de kinderen uit rijke of arme gezinnen komen?
  - b. Waren de leerlingen van de gemeentescholen gezond?
  - c. Waar sliepen de leerlingen? Welke invloed denk je dat hun nachtrust had op hun schoolprestaties?
  - d. Bekijk de foto. Wat vertelt dit je over de onderwijssituatie van kinderen met een beperking?

Diversiteit: Verscheidenheid. De verschillen in waarden, attitudes, cultuur, overtuigingen, etnische achtergrond, seksuele geaardheid, kennis, vaardigheden en levenservaring tussen de individuen binnen een groep.

Ensceneren: in scène zetten, dingen klaar maken voor opnames (film, foto, toneelstuk)

Taalproject

Bron 1: Brief. Gelukwensen aanstelling tot schepen. Volksmaatschappij de Veldbloem. 4 maart 1879. AMVB.

Bron 2: Mededeelingen over de Modelschool. 1875. AMVB.

Bron 3: Brief. Gelukwensen van de leerlingen van de Modelschool bij Buls' aanstelling tot gemeenteraadslid. AMVB

Bron 4: Mémoires d'un pédagogue. Pp 68-70. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 5: Mémoires d'un pédagogue. Pp 76-78. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

1. Lees bron 1. De voorzitter van Volksmaatschappij De Veldbloem schrijft een brief aan Karel Buls. De Veldbloem was een Vlaamse, liberaal-vrijzinnige vereniging, gesticht in Brussel in 1852.
  - a. Waarom schrijven de leden van De Veldbloem naar Buls?
  - b. Is De Veldbloem een voorstander of tegenstander van Buls? Zijn ze tevreden over zijn verwezenlijkingen of niet?
  - c. Wat is een van de voornaamste punten in het programma van De Veldbloem? Wat vertelt dit je over de onderwijstaal op Brusselse scholen op dat moment?
2. Lees bron 2. In 'Mededeelingen over de Modelschool' lees je over de voorwaarden voor de onderwijstaal. Het taalproject is een belangrijke pijler van deze school opgericht door de Ligue de l'Enseignement.
  - a. Welke talen worden onderwezen op de Modelschool?
  - b. Is een van de twee talen belangrijker?
  - c. De leerkracht geeft uitleg "in de taal, welke den leerling het gemeenzaamst is". Wat vertelt dit je over attitudes rond moedertaal op school?
3. Lees bron 3. Leerlingen van de Modelschool schrijven briefjes naar Karel Buls.
  - a. Wat is de aanleiding om deze brieven te sturen?
  - b. De ene brief is in het Nederlands, de andere in het Frans geschreven. Waarom schrijven leerlingen van dezelfde school in verschillende talen? Herbekijk bron 2 om deze vraag te beantwoorden.
4. Lees bron 4. In zijn mémoires schrijft Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, over de visie op taalonderwijs in de Modelschool.
  - a. Lees het onderdeel "La langue maternelle". Hoe staat het volgens Sluys met het niveau van het Frans van de leerlingen?
  - b. Waarom heeft Sluys het over de methode die moeders gebruiken om hun kinderen te leren spreken?
  - c. Wat is de moedertaal van vele kinderen in het grootste deel van België? Welke taalvariëteit moet de leraar hen aanleren?
  - d. Zijn de leerlingen hun 'moedertaal' goed machtig of moeten ze meer leren op school?
  - e. Lees het onderdeel "La méthode de lecture des mots normaux". Is Sluys tevreden over de methode die tot dan werd gebruikt om spelling en nieuwe woorden aan te leren?
  - f. Waar haalt Sluys inspiratie voor een nieuwe leer methode?

- g. Welke resultaten levert de nieuwe methode op?
5. Lees bron 5. Sluys schrijft over de Vlaamse klassen in Brussel.
  - a. Sluys schets de voorgaande situatie. In welke taal leert de onderwijzer Vlaams zijn leerlingen de taal aan? Vind je dit logisch?
  - b. Leidde Nederlands aanleren zoals dode talen - zoals het Latijn – tot goede resultaten?
  - c. Wat was de thuistaal van vele leerlingen in Brussel midden-eind 19de eeuw? Welke taalvariatie werd op school onderwezen? Leverde dit positieve resultaten?
  - d. Wat stelde Buls voor? Waren mensen enthousiast over deze oplossing?
  - e. Wat was de visie op taal van de Ligue de l'Enseignement?
  - f. Vond Buls vlot leerlingen voor de Vlaamse klassen?
  - g. Wie was meneer Van Kalken?
  - h. Welke problemen ondervindt Van Kalken aanvankelijk?
  - i. Is het uiteindelijke doel les blijven volgen in het Nederlands? Lees hoe de overgang van het eerste tot het derde schooljaar moet verlopen.
  - j. Is Sluys tevreden over het eindresultaat?

Schepen: overheidspersoon. Iemand die lid is van het bestuur van een gemeente.

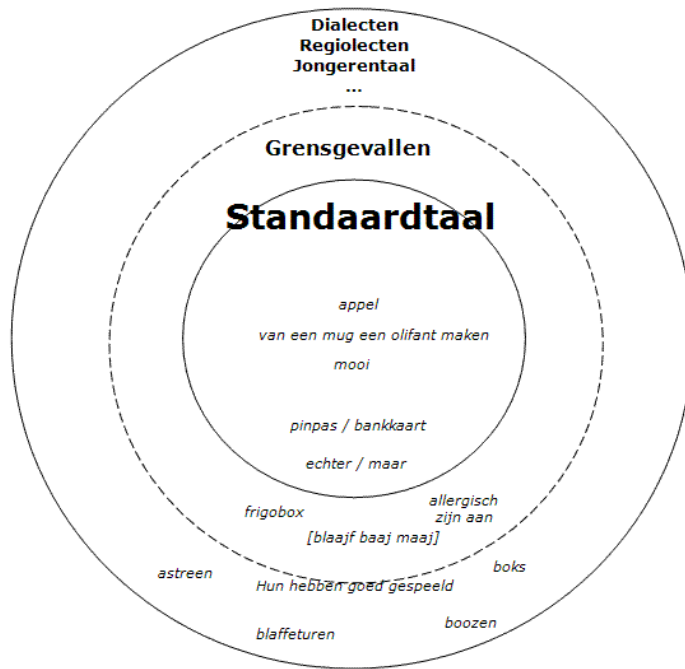
Liberaal: aanhanger van het liberalisme, politieke ideologie ontstaan in de tweede helft van de 19de eeuw. Voorstander van een grote vrijheid voor individuele burgers en vooruitgang. Het liberalisme vormt ook de onderbouwing en rechtvaardiging van het economisch kapitalisme.

Ligue: Frans voor liga, verbond, vereniging

Attitude: houding, denkwijze. Hoe je over iets of iemand denkt, bepaalt je gedrag.

Taalvariatie: verscheidenheid in taalgebruik tussen mensen en groepen mensen.

Leerkrachten en pedagogisch project

Bron 1: Fragment schoolervaring Alexis Sluys. 1000 jaar Brussel, de Brusselaars en hun onderwijs.

Waar is de tijd. AMVB.

Bron 2: Mémoires d'un pédagogue. Pp 83-86. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 3: Brief van de Onderrichtsbond. 8 april 1879. AMVB.

Bron 4: Modelles voor kleuteronderwijzeressen. Klas jongens in Sint-Gisleinschool. Foto. Omstreeks 1880. SAB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 5: Zwemles voor de leerkrachten. Overdracht van de vlag van het meisjeslyceum. En de meisjes? Foto's SAB. Schilderij MSB. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 6: Mededeelingen over de Modelschool. 1875. AMVB.

Bron 7: Mémoires d'un pédagogue. Pp 61-64. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

1. Lees bron 1. Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, beschrijft hoe het er aan toe ging op zijn eerste dag op school
  - a. Denk je dat Sluys dit een fijne eerste schoolervaring vond? Aan welke woorden merk je dit?
  - b. Op welke manier straft de schoolmeester de leerlingen en waarvoor?
2. Lees bron 2. In zijn mémoires geeft Alexis Sluys uitleg over straffen en belonen op de Modelschool.
  - a. Sluys geeft een overzicht van gangbare straffen in het onderwijs vóór de Modelschool. Hij vergelijkt de vroegere situatie met slavernij. Waarom denk je dat hij zo een radicale vergelijking maakt?
  - b. De Modelschool staat voor een heel andere aanpak. Hoe stelt Sluys de situatie voor: is het nodig om de leerlingen te straffen op zijn school? Welke redenen geeft hij hier voor?
  - c. Als het dan toch nodig is, hoe wordt een leerling gestraft op de Modelschool?

- d. Denk je dat deze beweringen van Sluys kloppen? Waarom denk je dat Sluys het op deze manier voorstelt?
3. Lees bron 3. In deze brief kondigt de Onderrichtsbond (Ligue de l'Enseignement) een congres over onderwijs aan in 1880.
  - a. Wie is er welkom op het congres?
  - b. Wat is de rol van Karel Buls voor het Brusselse onderwijs op het moment dat de brief wordt verstuurd?
  - c. Wat vertelt dit document je over het belang dat gehecht wordt aan goed opgeleide en geïnformeerde leerkrachten?
4. Bekijk bron 4. Je ziet een kleuterklas meisjes buiten les volgen.
  - a. Dit is een school uit het katholieke net. Waaraan merk je dit?
  - b. Wie zijn de vrouwen achter de kinderen? Wat doen ze en waarom, denk je? Als er vandaag stagiairs in de klas komen kijken, komt er dan ook een hele groep?
  - c. Kijk naar de klassenfoto van jongens in de Sint-Gisleinschool. Vergelijk de kledij van deze leerkracht met die van de leerkracht in de eerste foto.
5. Bekijk bron 5. Je ziet een groep mannen in het zwembad.
  - a. Wie zijn de mensen op de foto? Waarom zijn ze in het zwembad? Wat is het nut hiervan voor leerlingen?
  - b. Bekijk de foto van het meisjeslyceum in 1927. Hoe herken je de leerkrachten op de foto? Vergelijk de kledij van de leerkrachten met die in bron 4.
6. Lees bron 6. In 'Mededeelingen over de Modelschool' lees je waar de Modelschool voor stond en wat de principes waren van het pedagogisch project van de school.
  - a. Waarom worden 'slechts' 33 leerlingen toegelaten per klas? Wat vertelt dit je over de band tussen leerkracht en leerlingen?
  - b. De Ligue de l'Enseignement wil een 'totaalonderwijs' in de Modelschool. Waaraan merk je dit?
  - c. Toon aan dat leerkrachten rekening moeten houden met wat kinderen aankunnen om bij te leren op een bepaalde leeftijd.
  - d. Is dit soort onderwijs eerder gericht op kennis (feiten vanbuiten leren) of op vaardigheden (iets zelf doen)?
  - e. Is de school bekommerd om de gezondheid van leerlingen? Waaraan merk je dit?
  - f. Welke vakken geven leraars op de Modelschool?
  - g. Stelling 9 gaat over het 'bewonderen van al wat schoon is' op school. Wat doen leerkrachten om dit 'kunstgevoel' te ontwikkelen bij leerlingen?
7. Lees bron 7. Bij de inhuldiging geven verschillende leden van de Ligue de l'Enseignement speeches.
  - a. Moet leren volgens Gustave Jottrand vertrekken vanuit theorie of praktijk?
  - b. Wat zegt Jottrand over tolerantie? Onthoud dat dit een 'neutrale' school was, daarvoor stonden scholen onder leiding van de Katholieke Kerk.
  - c. Wat bedoelt Pierre Tempels met 'la grande illusion'? Wat was het probleem?
  - d. Wat is volgens Tempels de ware missie van het onderwijs?
  - e. Welke twee zaken moeten er volgens hem zeker georganiseerd worden op de Modelschool en waarom?

- f. Toon aan dat er zowel aandacht is voor de ontwikkeling van de geest als van het lichaam.

Radicaal: vergaand, drastisch.

Pedagogie: Opvoedkunde. Tak van wetenschap die de opvoeding van kinderen bestudeert en onderzoekt welke effecten specifieke opvoedkundige handelingen hebben.

Missie: opdracht, doel dat verwezenlijkt moet worden.

Ligue de l'enseignement

Bron 1: Onderwijs begin 19de eeuw. Uitsnede van schoolsoep (SAB). Portret Karel Buls (MSB). 1000 jaar Brussel, de Brusselaars en hun onderwijs. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 2: De arme scholieren. Foto. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 3: Opschrift Modelschool. 1875. AMVB.

Bron 4: Schilderij 'Compromis van de gemeenten. 1884. MSB 1000 jaar Brussel, de Brusselaars en hun onderwijs. Waar is de tijd: 1000 jaar Brusselaars en hun onderwijs. AMVB.

Bron 5: Tekst Ecole Modèle fondée par la Ligue de l'Enseignement. AMVB.

Bron 6: Statuten Ligue de l'Enseignement. 1865. AMVB.

Bron 7: Mémoires d'un pédagogue. Pp 56-57. Alexis Sluys. 1939. AMVB.

Bron 8: Brief aan de Kamer der volksvertegenwoordigers. 1871. AMVB.

1. Lees bron 1. De situatie van het Brusselse onderwijs in de 19de eeuw wordt geschetst.
  - a. Met welke problemen had het onderwijs te kampen?
  - b. Hadden leerkrachten een goede vorming?
  - c. Op welke manier werd leerstof aangebracht?
  - d. Wat was het negatieve effect van de schoolwedstrijden?
  - e. Lessen werden steeds in het Frans gegeven. Wat waren de problemen hierbij?
  - f. Armoede was een groot probleem. Welke maatregelen nam men om arme kinderen te helpen? Lees de tekst en bekijk de foto van de soepbedeling.
  - g. Stelt de tekst het vrij onderwijs voor als goed of slecht in die tijd?
  - h. Je ziet een portret van Karel Buls. Wie was deze man en waarom was hij belangrijk voor scholen in Brussel?
2. Lees bron 2. De tekst schetst de thuissituatie van leerlingen eind 19de eeuw.
  - a. Waren de leerlingen van de gemeentescholen gezond?
  - b. Waar sliepen de leerlingen? Welke invloed denk je dat hun nachtrust had op hun schoolprestaties?
3. Bekijk het opschrift van de Modelschool in bron 3.
  - a. Op welke onderwijsvorm focust deze school zich: basis, middelbaar of voortgezet onderwijs?

- b. Wat wordt bedoeld met “laïque” of “wereldlijk”? Lees ook de tekst bij het schilderij ‘Compromis van de Gemeenten’ in bron 4.
  - c. Welke politieke partij nam het initiatief om een wereldlijke school op te richten?
4. Lees bron 5. De liberale organisatie Ligue de l’Enseignement somt haar principes op voor de openbare, neutrale school.
  - a. Neutraliteit is een belangrijke pijler voor de Ligue. Waartegen reageren ze hiermee?
  - b. Hoe wil de Ligue bewijzen dat haar pedagogisch project geen onverwezenlijkbare droom is?
  - c. De Ligue speelt een belangrijke rol in het democratiseren van onderwijs. Wat houdt dat in?
5. Lees bron 6. De Ligue de l’Enseignement schrijft haar principes neer in de statuten van 1865.
  - a. Wat is het doel van de Ligue?
  - b. Voor welke waarden strijdt de Ligue?
  - c. Wat wil de Ligue bereiken voor leerkrachten?
  - d. Toon aan dat men meer onderwijskansen wil creëren voor iedereen, ongeacht geslacht of sociale klasse.
  - e. Wat doet de Ligue om kennis en knowhow over onderwijs verder te verspreiden?
6. Lees bron 7. Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, beschrijft in zijn mémoires de principes van de Modelschool.
  - a. Op kinderen van welke leeftijd richt de Modelschool zich?
  - b. Hoe omschreven tegenstanders de pedagogische visie van de Ligue?
7. Lees bron 8, een brief over leerplicht aan de Kamer der volksvertegenwoordigers uit 1871
  - a. Wie schrijft deze brief aan de leden van de Kamer?
  - b. Waarom is het een probleem voor het onderwijs als er geen schoolplicht of leerplicht is? Wat moesten kinderen doen als ze niet naar school gingen?
  - c. Waarom is het belangrijk dat onderwijs kosteloos/gratis is?
  - d. De Ligue stelt dat er twee groepen zijn binnen de Belgen. Welke groepen zijn dit? Wordt deze verdeeldheid beschreven als positief of negatief?
  - e. Scoorde het Belgische onderwijs goed in vergelijking met andere Europese landen?

Ligue: Frans voor liga, verbond, vereniging

Liberaal: aanhanger van het liberalisme, politieke ideologie ontstaan in de tweede helft van de 19de eeuw. Voorstander van een grote vrijheid voor individuele burgers en vooruitgang. Het liberalisme vormt ook de onderbouwing en rechtvaardiging van het economisch kapitalisme.

Pedagogie: Opvoedkunde. Tak van wetenschap die de opvoeding van kinderen bestudeert en onderzoekt welke effecten specifieke opvoedkundige handelingen hebben.

Suggesties antwoorden

Schoolgebouw

1a. 1875

1b. 400 leerlingen

1c. Ligue de l'Enseignement, opdrachtgever voor bouw van Ecole Modele

2a. Art Nouveau: combinatie van staal en glas, organische vormen, "spaghettistijl". Minder strak dan klassiekere stijl Modelschool.

3b. Speelplaats buiten. Witte vlakken met opschrift "Cour de récréation" links en rechts van het grijs-gearceerde schoolgebouw op fig.3 plattegrond midden onderaan.

3c. Grote overdekte zaal binnen, onder de galerij van de 1ste verdieping. Gearceerde vlak midden in fig.1.

3d. "Slechts" 33 leerlingen per klas

5a. Buis had de architectuur bestudeerd van scholen in Duitsland, Zwitserland en Zweden. (Tijdens zijn opleiding als juwelier had hij ook leren schetsen, technisch tekenen en ontwerpen)

5b. Straatlawaai vermijden: "pour que les bruits de rue ne puissent déranger les classes".

Materiaal

1a. Weinig ruimte, 50 kinderen op elkaar gepropt.

1b. Zwart geblakerde, stofferige muren. Kruisbeeld, kaarten, maten en gewichten, krijtbord.

1c. Boeken, schriften, schrijfgerei.

2b. Enkel de leerkracht mocht de schrijfpennen opnieuw scherp maken.

2c. Pennendoos.

3a. Stoffen, paspoppen, naaigerei.

3b. Getekende modellen voor kleren.

3c. Jongens leerden niet naaien omdat zij niet werden voorbereid op de 'latere rol van huisvrouw en moeder'.

4a. De pupiters zijn individueel en zijn aangepast aan de leeftijd en grootte van de leerlingen.

4b. Zweden, Duitsland, VS, Frankrijk.

4c. Maten voor verschillende onderdelen van de pupiter naargelang de grootte van de leerlingen.

4d. Dankzij ergonomisch meubilair zaten leerlingen makkelijker en konden ze zich beter concentreren tijdens de les.

5c. Maten en gewichten om zelf via experimenten en testen te leren over volume en gewicht. Zie Fröbel verder.

5d. Leren boekentas.

7a. Houten blokken. Op speelse manier ontdekken van driedimensionale lichamen zoals bollen, cilinders en kegels.

7b. Schortjes.

7c. Portret Koning Leopold II

8a. Mineralen, opgezette dieren, skeletten, schelpen, stenen. Maten en gewichten. Meegebrachte objecten van op schooluitstappen. Werktuigen

8b. Vitrines waar het materiaal steeds zichtbaar en beschikbaar is voor de leerlingen om te ontdekken tijdens de speeltijd.

8c. Leerkrachten kunnen objecten meteen in het echt tonen tijdens lessen zonder de school telkens uit te hoeven.

Uitstappen

3. Lees bron 2. Alexis Sluys, leerling en vriend van Karel Buls, beschrijft in zijn mémoires het belang van uitstappen binnen het pedagogische project van de Modelschool.
  - a. Lees het onderdeel "Les exercices scolaires". Wat is het algemene doel van die excursies?
  - b. Een schoolreis werd heel goed gepland en georganiseerd. Bewijs dit met voorbeelden uit de tekst.
  - c. Waarvoor gebruikten leerlingen het vasculum dat ze meenamen tijdens hun route?
  - d. Op welke dingen letten leerlingen en leerkracht tijdens de uitstap?
  - e. Lees het onderdeel "Un exercice cartographique et le roi Léopold II". Wat moeten de leerlingen doen?
  - f. Is Leopold II tevreden over de uitstap van de Modelschool? Aan welke woorden merk je dit?
  - g. Sluys stelt dat de Modelschool een voorbeeldrol speelt voor het Belgisch onderwijs. Hoe verwoordt hij dit?
  - h. Wat vinden de ouders van de uitstappen? Karel Buls wou via leerlingen onrechtstreeks ook hun ouders kennis bijbrengen, denk je dat hij hierin geslaagd was?
  - i. Wordt er achteraf nog iets gedaan rond de uitstap op school?

1a. 21 dagen, 3 volle weken

1b. op het moment dat wij traditioneel zomervakantie hebben. Minder schoolvakanties vroeger.

2a. Leerlingen bekend maken met boeiende zaken die ze op school niet kunnen tegenkomen of onderzoeken.

2b. Transport werd op voorhand geregeld, routes uitgestippeld, lijst opgesteld met nodige materiaal.

2c. Boterhammendoos dient om gevonden objecten in mee te nemen.

2f. Positief, trots. "Je vous félicite; vous appliquez une excellente méthode. Je serais heureux si tous les officiers et sous-officiers de l'armée belge savaient se servir de la carte comme ces élèves".

2g. De manier van de Modelschool om met ontspanning en educatie om te gaan werd door steeds meer scholen gebruikt

2h. De ouders zijn nieuwsgierig door de verhalen van hun kinderen en willen zelf ook bijleren.

2i. Elke uitstap is aanleiding tot een lessenreeks op school zelf.

Leerlingen

1d. Daarvoor was het niet abnormaal om 75 tot 100 leerlingen in één klas te hebben. 33 was dus voor die tijd bijzonder weinig.

2a, b. Vrij homogene groep qua leeftijd en geslacht. Geen duidelijke merkbare verschillen qua origine of sociale klasse.

3a. Jongere zus.

3b. Dikke, strenge man die lijfstraffen geeft.

3c. Betalend, "dix sous" per week, plus twee extra voor verwarming tijdens de winter en "dix sous" voor schoolmateriaal.

3d. Jongens en meisjes apart les.

3e. Stoffen lange rode tong voor babbelkousen. Ezelsoren opzetten.

3f. De kinderen leren er niets bij en doen er ongedierte op (vermoedelijk luizen of vlooiën).

3g. Verdeling per niveau: ongeletterd, gemiddeld, superieur.

4a. Enkel meisjes.

4c. Les worden gegeven door een non.

5a. Zowel jongens als meisjes in één kleuterklas.

5b. Geësceneerd. Kleuters zitten allemaal braaf met hun handjes op hun rug, terwijl er blokken voor hen staan waarmee ze spontaan mee zouden spelen.

6c. Belgische feministe. Richtte meerdere niet-godsdienstige scholen op voor meisjes om hen een volwaardige opvoeding te geven.

6d. Dezelfde vakken als jongens. Basisonderwijs, taal, sport en handenarbeidssierkunst.

6e. Vrouwen hadden veel minder rechten dan mannen. Een gelijkwaardige positie in het onderwijs was toen vrij revolutionair.

6f. Gelijkaardige leerdoelen op vlak van zwemmen voor jongens en meisjes

6g. Leerlingen en leerkrachten.

7a. (Kans)arme gezinnen, lagere sociale klasse.

7b. Velen waren ondervoed, dus niet gezond.

7c. Kinderen hadden vaak geen goed bed of afgezonderde slaapkamer. Het is moeilijker om je te concentreren tijdens de les als je moe bent.

7d. Er was al onderwijs voor blinde en doofstomme kinderen. Ze volgde les op een aparte school.

Taalproject

1b. Zeer positief over Buls, ze zien een bondgenoot in hem om de Vlaamse taal een volwaardige plaats te geven in het onderwijs.

1c. Alle lessen waren sowieso in het Frans, er werd geen rekening gehouden met leerlingen die thuis het Nederlands als moedertaal hadden.

2b. Gelijkaardige aandacht voor Frans en Nederlands.

2c. Rekening houden met de thuistaal van leerlingen. Belangrijk om leerachterstand te vermijden.

3b. Leerlingen leren zowel Frans als Nederlands spreken en schrijven op de Modelschool.

- 4a. Vrij goede kennis van het Frans.
- 4b. De manier waarop je je moedertaal leert is heel natuurlijk, gaat intuïtief en actief. Sluys wil dat ook andere talen zo worden aangeleerd.
- 4c. In vele andere scholen spreekt het merendeel thuis dialect of een lokale mengtaal, een patois. Op school moet men standaardtaal leren (meer prestige).
- 4d. Standaard Nederlands zou de moedertaal moeten zijn, maar in praktijk spreken veel leerlingen eerder een dialectvorm.
- 4e. Sluys wil de methode veranderen want die is te traag, vervelend en weinig efficiënt.
- 4f. Sluys gaat observeren in de Nederlandse Modelschool te Amsterdam, waar ze een Duitse methode volgen.
- 4g. Zeer positieve resultaten: leerlingen zijn betrokken, geïnteresseerd en begrijpen het goed.

- 5a. Leerlingen worden Vlaams aangeleerd in het Frans.
- 5b. Leverde geen goede resultaten op.
- 5c. In bourgeois milieus spreekt men thuis Frans, bij arbeidersgezinnen “un patois flamand pauvre et corrompu”. Op school zijn alle lessen uitsluitend in het Frans en Nederlandstaligen verstaan de leerkracht amper waardoor ze niet veel bijleren.
- 5d. Buls wil kinderen eerst in hun thuistaal laten onderwijzen (Nederlands) in Vlaamse klassen, maar stoot op veel tegenstand. Nederlands had veel minder prestige dan Frans, het hielp je niet om de sociale ladder te beklimmen.
- 5e. De Ligue wou leerlingen standaard Nederlands aanleren, de onderwijstaal is niet het dialect van thuis.
- 5f. Buls moest de hulp van het liberale Willemsfonds inroepen om leerlingen te rekruteren. Er was weinig vraag naar Nederlandstalige klassen.
- 5g. Van Kalken was een leerkracht uit Nederland die op de Modelschool kwam les geven.
- 5h. De leerlingen zijn de standaardtaal nog niet machtig, enkel dialect of patois. Ze begrijpen de leerkracht niet altijd meteen, maar dat lukt vrij snel.
- 5i. Einddoel is niet tweetalig onderwijs. Je leert eerst in je moedertaal om dan geleidelijk over te stappen naar volledig Franstalige lessen.
- 5j. Positieve resultaten.

Leerkrachten en pedagogisch project

- 2a. Hoe slechter het voorgaande systeem wordt voorgesteld, hoe beter het nieuwe pedagogische project van de Modelschool lijkt.
- 2b. Niet nodig om te straffen omdat leerlingen zo graag naar school gaan. Ze willen liever een uitstap dan een vrije dag. De ouders zijn zelfs verbaasd dat kinderen het jammer vinden dat er vakantieperiodes zijn waarin ze niet naar school kunnen.
- Redenen: leuk milieu, afwisseling, aangepast aan de mentaliteit en het karakter van de leerlingen, aandacht voor nood aan beweging en vrijheid. Geen verveling mogelijk omdat ze voortdurend ondervraagd en geprikkeld worden.
- 2c. Time-out in een ander ruimte. Speeltijd beperken. In bijzijn van ouders verschijnen bij de leerkracht, directeur en president van het schoolcomité.

2d. Kan kloppen, maar lijkt vrij rooskleurig beeld. Hij wil zijn eigen project van de Ligue in een goed daglicht stellen.

3a. Onderwijzers, hoogleraren, overheidspersonen, burgers.

3b. Schepen van openbaar onderwijs.

3c. Professionalisering en verdere vorming van onderwijzers. Kwaliteitsvol onderwijs garanderen door goede leerkrachten.

4a. De leerkrachten zijn nonnen.

4b. Studentes lerarenopleiding observeren een les om zelf bij te leren hoe ze les moeten geven.

4c. Geen religieuze kleren. Strak, donker uniform.

5a. Leerkrachten leren zelf goed zwemmen om het aan kinderen te kunnen aanleren.

6a. "opdat de leerkracht zijne zorgen zou kunnen wijden aan al de leerlingen". Leerkracht heeft meer tijd voor individuele aandacht voor leerlingen.

6b. Aandacht voor veel verschillende vakken, kennisgebieden, zowel lichaam als geest.

6c. Dingen aanleren "in de maat of in het bereik van de verstandsvermogens des kinds".

6d. Niet enkel het geheugen moet getraind worden, maar het nadenken zelf. Inzicht verwerven is even belangrijk.

6e. Er is verwarming voorzien, "wel verlichte en wel van lucht voorziene klassen", lichamelijke opvoeding, "gezondheidsvoorzorgen".

6g. Tekenles, opletten voor mooie dingen op uitstappen, muziekles.

7a. Praktijk. "tout doit s'enseigner d'abord par l'exhibition des choses, [...] il ne faut jamais marcher que du connu à l'inconnu". Kinderen moeten iets eerst ervaren/meemaken voor ze dieper ingaan op de theorie daarrond.

7b. Onderwijs moet verenigend werken. Neutraal onderwijs, geen dogma's van de Katholieke Kerk op school zelf.

7c. Openbare bibliotheken en conferenties trekken nauwelijks burgers uit de lagere sociale klassen aan. Intellectuele nieuwsgierigheid moet al vanaf de kindertijd gestimuleerd worden.

7d. Leergierigheid aanwakkeren. "faire naître l'envie de savoir en disposant l'entendement à comprendre".

7e. Schoolmuseum met didactisch materiaal voor de intuïtieve methode.

Uitstappen/excursies om de horizon te verbreden, nieuwsgierigheid te wekken, voor de gezondheid.

7f. Kennisvakken, maar ook lichamelijke opvoeding. Sportzaal aanwezig op school.

Ligue de l'enseignement

1a. Onvoldoende ruimte in Brusselse gemeentescholen. Veel analfabetisme, spijbelgedrag, kinderarbeid.

1b. Weinig leerkrachten hadden een diploma.

1c. Papegaaienwerk, zelf nadenken werd niet gestimuleerd.

1d. Leerkrachten besteedden enkel nog aandacht aan de beste leerlingen die kans maakten om te winnen.

1e. Kinderen uit volksklassen spraken thuis Brussels dialect, geen Frans.

1f. Leerlingen kregen soep op school omdat hun ouders te arm waren om hen genoeg eten te geven.

Liefdadigheidsinstelling organiseerden vakantiekolonies om de gezondheid te bevorderen en deelden kleren en schoenen uit voor Sinterklaas.

1g. Negatief, leerlingen vrij onderwijs hinkten 2 à 3 jaar achterop.

1h. Schepen voor Openbaar Onderwijs en burgemeester van Brussel. Hij ondersteunde de stedelijke scholen, dus niet het vrije onderwijs.

2a. Ondervoede leerlingen uit (kans)arme gezinnen, lagere sociale klasse.

2b. Kinderen hadden vaak geen goed bed of afgezonderde slaapkamer. Het is moeilijker om je te concentreren tijdens de les als je moe bent.

3b. Wereldlijk, niet-religieus. Openbaar onderwijs versus schoolbeleid van katholieke regering.

3c. Liberalen.

4a. Geen voorkeur voor Katholieke Kerk (in tegenstelling tot vrije onderwijs). School staat open voor alle religies.

4b. Modelschool wordt opgericht om te bewijzen dat de ideeën van de Ligue over pedagogie ook in praktijk werken en kunnen verwezenlijkt worden.

4c. Gratis onderwijs, zodat geld geen drempel vormt en het dus voor iedereen een optie is.

5a. Verspreiden en perfectioneren van educatie en onderwijs in België.

5b. Gewetensvrijheid, gelijkheid tussen burgers, tweetaligheid, bevordering van onderwijs.

5c. Hogere sociale status voor leerkrachten.

5d. Ook onderwijs voor meisjes en voor armen. Openbare en makkelijk toegankelijke lezingen, scholen voor volwassenen, bibliotheken.

5e. Publicaties verspreiden, publieke bijeenkomsten (congres, lezing).

6a. Lager onderwijs.

6b. Utopisch en onuitvoerbaar.

7a. Karel Buls, secretaris-generaal van de Ligue.

7b. Als het niet verplicht was gingen kinderen werken in plaats van school te lopen. Kinderarbeid.

7c. Als een kind niet gaat werken, heeft het gezin sowieso al minder inkomsten. Inschrijvingsgeld voor de school zou een extra drempel vormen.

7d. "Het ras der ongeletterden, die in groote meerderheid zijn, en het ras der geletterden". Negatief, de Ligue promoot gelijke kansen.

7e. België staat pas op de 12de plaats onder de Europese landen op dat momenten, niet bijster goed dus.

